

nek z naslovom Talija pod bistrškim soncem med letoma 1945 in 1985, za konec pa je uredniški odbor prihranil prikaz pohodniških in kolesarskih poti na obravnavanem območju. Zbornik zaključuje članek o pogledu tujca na turistični napredek v občini Slovenska Bistrica in seznam avtorjev oz. piscev člankov s kratko predstavitevijo.

Knjiga je bogato opremljena s črno belim in barvnim slikovnim gradivom. V člankih, ki posegajo v zgodovinska dogajanja, so poleg novih objavljene tudi nekatere stare, do sedaj še neznane fotografije, za naravoslovne članke pa so bile fotografije posnete povsem na novo, s čemer je bila tako kulturna kot naravna dediščina ponovno dokumentirana. Vsak članek dopolnjuje seznam uporabljene literature in povzetek v slovenščini s prevodom v angleščino in nemščino, kar še dopolnjuje njegovo uporabno in dokumentarno vrednost, saj lahko kot prva in osnovna informacija koristi tujim raziskovalcem, ki slovenščine niso večji. Nekoliko moti le dokajšnja neenotnost pri citiranju virov in literature. Problem bi lahko rešili z izdajo navodil avtorjem pred oddajo člankov, vendar so članki tako različni in tako različnih strok, da to velikokrat ni mogoče, saj vsaka stroka postavlja različne zahteve in se obrača po različnih metodologijah navajanja virov.

Kot je bilo omenjeno že na začetku, je knjiga obsežna, njen format pa je prilagojen oz. usklajen s formatom obeh predhodnih zbornikov. Papir, ki so ga uporabili za tretjo številko zbornika, je debelejši, kar sicer povečuje težo in debelino knjige, vendar je zaradi tega trajnejša in obstojnejša. Sredstva za izdajo zbornika je zagotovila Občina Slovenska Bistrica, uredniški odbor pa so sestavljali nekateri posamezniki, ki so sodelovali že pri pripravi prvih dveh zbornikov, in nekatere mlajše delovne moči. Kot so opozorili že uvodničarji, ob izdaji tretje številke občinskega zbornika že razmišljajo tudi o četrti. Pri tem morda ne bi bilo odveč med avtorje povabiti še nekaterih strokovnjakov iz ostalega slovenskega prostora, ki bi slovenjebistriška dognanja lažje vpeli v širši družbeni in geografski prostor. Pri tokratni številki so namreč sodelovali le "domači" strokovnjaki, iz širšega slovenskega prostora pa jih je bilo le manjše število, tematsko pa so obravnavali zlasti naravoslovne teme. In kljub manjšim napakam, ki so pojavijo ob vsaki podobni publikaciji, a bi se jim z natančnejšim lektorskim pregledom večinoma lahko izognili, je pričujoči zbornik publikacija, ki jo bo težko preseči. Takih potrebujemo še več in vedno nove, zato gredo tako avtorjem člankov, uredniškemu odboru in vsem občinskim strukturam za pogumno odločitev za objavo vsa priznanja in pohvale.

Alenka Kacičnik Gabrič

Franc Perko: Vasi v objemu železnice. Ivanje selo, Rakek, Rakov Škocjan, Slivice in Unec skozi čas. Ljubljana : Založništvo Jutro, 2008, 496 strani.

Že v monografiji *Zapisano v branikah. Gozdovi in gozdarstvo od Snežnika do Nanosa skozi čas* (Postojna : Gozdarsko društvo, 2002) se je Franc Perko poleg pregleda gospodarjenja z gozdovi na Notranjskem dotaknil tudi notranjske preteklosti in podal zgodovinski pregled gozdarstva v teh krajih. Tri leta zatem je v strokovni monografiji *Trpeli so naši gozdovi. Slovenski gozd in gozdarstvo v prvem desetletju po drugi svetovni vojni* (Ljubljana : Jutro, 2005) predstavil svoje videnje povojnega obdobja v luči preučevanja gozdarske zgodovine, leta 2008 pa je pri založbi Jutro izšla monografija *Vasi v objemu železnice*, v kateri se je avtor, domačin, doma iz vasi Slivice, najbolj doslej oddaljil od področja svojega obsežnega in uspešnega raziskovalnega dela, usmerjenega v preučevanje gozdarstva na Slovenskem, in se spopadel s preteklostjo in zgodovinskim orisom krajev, katerih utrip je sredi 19. stoletja zaznamovala graditev južne železnice, ki je povezala glavno mesto Dunaj s Trstom.

Franc Perko

Vasi v objemu
železnice

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

Knjiga *Vasi v objemu železnice* sodi med monografije, ki obravnavajo slovensko krajevno zgodovino. Slednja prepogosto ostane prezrta in neraziskana, zato je delo Franca Perka pomemben prispevek k poznavanju lokalne preteklosti in poskuša zapolniti vrzel v raziskovanju slovenskega krajevnega zgodovinopisja. Tako kot mnogi drugi slovenski kraji namreč tudi vasice Ivanje selo, Rakek, Rakov Škocjan, Slivice in Unec še niso dobile poglobljene zgodovinske študije.

Franco Perko je zbral številne listine in dokumente, pregledal župnijske kronike ter šolski kroniki unške šole in šole na Rakeku, poiskal zapisnike županstva na Rakeku od konca 19. stoletja do prve svetovne vojne ter v svoje pripovedovanje vpletel spomine ljudi, kroniko naprednega kmeta z Unca pa tudi časopisje 19. stoletja, npr. Bleiweisove *Novice* (str. 64), in orisal način življenja v omenjenih krajih. Tako je nastala poljudna kronika vasic ob robu Rakovsko-Unškega polja, ki ga na eni strani omejuje nekdanja Južna železnica, na drugi strani pa krak primorske avtoceste.

Razdelitev na poglavja ni kronološka, temveč vsebinska, čeprav se včasih zdi, da avtor preskakuje iz enega v drugo obdobje in pogrešamo rdečo nit pripovedi. Uvodoma avtor na splošno predstavi vasice od najzgodnejše poselitve do danes, pri čemer se opira večinoma na že znano sekundarno literaturo. V nadaljevanju ugotavlja, da je vse do srede 19. stoletja pomembno in središčno vlogo v teh notranjskih krajih igrala Planina, ki je bila vse do leta 1875 sedež okrajne gosposke in okrajnega sodišča (od 1867), ko pa se je to 1875 preselilo v Logatec so v trgu ostali le še županstvo, orožniška postaja in pošta. Rakek npr. je bil vse do prihoda železnice dokaj nepomemben kraj in je svoj gospodarski razcvet doživel šele v drugi polovici 50-ih let 19. stoletja. Podobno usodo so doživljale tudi vse preostale vasi. Avtor predstavi politično usmeritev prebivalstva v teh krajih, opredeli vlogo kmetijstva, se dotakne tudi perečih tem, kot je bilo npr. pijančevanje na vasi, in predstavi pouk kmetijstva v podeželskih šolah. Zatem med dogodke 19. stoletja nekoliko nespretno pomeša turške vpade ter nadalje spregovori o boleznih in epidemijah, ki tem krajem niso prizanesle, obravnava strukturo cestnega omrežja in se dotakne predvsem mitnic, varnosti na kranjskih cestah ter furmanstva in prevoznitva. Zatem obravnava žagarstvo v Rakovem Škocjanu, razvoj Rakeka, ki postane središče notranjske lesne trgovine, in preide k šolstvu na Kranjskem. Zgodovino šolstva plastično predstavi s citati iz šolskih kronik. Nato opiše še domoljubne prireditve v obravnavanih vaseh, ki so jih za časa Avstrije organizirali predvsem ob jubilejih v cesarski hiši, za časa stare Jugoslavije pa ob različnih priložnostih v čast kralju ali v spomin nanj, dotakne pa se tudi dogodkov v času italijanske okupacije ter v letih po

drugi vojni. Od tu avtor ponovno skoči v čas Avstro-Ogrske in predstavi Rakek kot pomembno vojaško vadišče, kjer je vaje nadzoroval tudi sam nadvojvoda Franc Ferdinand, nadaljuje pa z zgodovinskim pregledom od prve do konca druge svetovne vojne. Za konec doda različne zanimivosti, med drugim uvedbo vodovoda in elektrike ter gradnjo cerkve na Rakeku in svojo pripoved sklene s serijo fotografij, za katere pravi, da jih ni bilo mogoče vključiti v prejšnje vsebinske sklope (str. 475) in so predstavljene samostojno. Slikovno gradivo tako pripoveduje svojevrstno zgodbo o vzponu in padcu vasi na obrobju Rakovsko-Unškega polja. Temeljni namen avtorja je, da na podlagi posameznih zgodb bralcu predstavi življenje ljudi v teh krajih, njihove težave, uspehe in poraze, njihovo delo in mišljenje, njihov trud in boj za boljše življenje.

Vprašanje, ki se postavlja ob branju knjige, je, kdo so potencialni bralci oziroma komu je delo pravzaprav namenjeno. Deloma odgovarjata že pisca uvodnih besed. Valentin Schein iz Notranjskega regijskega parka je zapisal, da so se v tej knjigi ponovno rodili ljudje, ki so v teh krajih živeli, njihovo življenje, delo, mišljenje in njihov trud za preživetje (prim. str. 6), Rudi Demšar pa v predgovoru pravi, da je knjiga "brevir naših krajanov za deževne, puščobne dni, sveto pismo nove zaveze v dolgih zimskih večerih, obvezno branje vseh, ki jih zanima, kaj se je dogajalo v tej lepi kraški dolini" (str. 8). Če je bil to namen avtorja, ga je dosegel, čeprav bi bilo potrebne več sistematike pri podajanju dejstev, zaželeno pa bi bila tudi natančnejša predstavitev širšega zgodovinskega dogajanja, ki je nedvomno izredno pomembno za dogajanje na lokalni ravni. Če pa je bil namen obsežnega dela pritegniti tudi pozornost strokovnjakov, potem knjiga cilja zagotovo ni dosegla. Avtor sicer skozi celoten tekst obilno navaja citate iz različnih virov (veliko predvsem iz šolskih kronik), ki jih prepoznamo zgolj zato, ker so natisnjeni ležeče, vendar pa vsakdo, ki bi želel natančneje preveriti podatke, pogreša znanstveno-kritični aparat; avtor namreč virov ne citira ali jih citira pomanjkljivo in skrajnje nedosledno. Ravno tako bralcu ne ponudi seznama uporabljene primarne in sekundarne literature. Tako je onemogočeno vsakršno nadaljnje poglobljeno ukvarjanje s tematiko, saj avtorjevih trditev večinoma ni mogoče preveriti.

Sklenemo lahko, da bo knjiga ličnega izgleda, v trdi vezavi, zanimivo branje za prebivalce vasi, ki jih avtor obravnava. Ti bodo v njej našli marsikatero zanimivost, prepoznali tega in onega sovaščana in se spomnili dogodkov iz preteklosti, ki so jih morda poznali le iz pripovedovanja. Številne črno-bele fotografije, ki jih je avtor našel večinoma v domačih arhivih okoliških prebivalcev in reprodukcije dokumentov, ki jih hranijo v Arhivu Republike Slovenije, Notranjskem muzeju v Postojni ter v Zgodo-

vinskem arhivu Ljubljana, poživijo pripoved in pred oči bralca prikličejo ljudi in dogodke iz preteklosti teh krajev.

Tanja Žigon

Haloze : pokrajina, ljudje in vino : ob 70-letnici viteza vina Stojana Kerblerja (ur. Vladimir Korošec). Ptuj : Združenje slovenskega reda vitezov vina, Viteško omizje Ptuj–Ormož, 2008, 139 strani.

Zbornik Haloze, pokrajina, ljudje in vino je založilo in izdalo Združenje slovenskega reda vitezov vina, Viteško omizje Ptuj – Ormož. Zbornik je izšel leta 2008 ob 70-letnici Stojana Kerblerja, člana omenjenega združenja in svetovno znanega fotografa, ki je bil rojen leta 1938 na Ptujski Gori in od diplome leta 1965 do upokojitve leta 2000 zaposlen v Tovarni aluminija Kidričevo, obenem pa je bil dejaven kot član ptujskega in mariborskega fotokluba ter v letih 1974–1981 kot predsednik Fotokino zveze Slovenije.

V zborniku so na 140 straneh objavljeni prispevki devetih avtorjev. Kot pove že sam naslov zbornika, se njihovi prispevki tematsko dotikajo območja Haloz (nemško Kollos), gričevnato-hribovite vinorodne pokrajine, ki se razteza južno od Ptujkega polja ob slovensko-hrvaški meji. Poleg na Haloze vezane tematike se kot rdeča nit skozi zbornik pojavljajo Kerblerjeve črno-bele in barvne fotografije, nastale v letih 1960–1996.

Prav fotografije tega v Halozah rojenega viteza vina so tema prvega prispevka zbornika. Avtorica Marjeta Ciglenceki v njem obravnava izbrane fo-

tografije iz Kerblerjevega bogatega opusa. Ustavlja se pri manj znanih ali celo prvič objavljenih fotografijah, ki so nastale v 60., 70. in 80. letih 20. stoletja, v času, ko je fotografski mojster načrtno zahajal v Haloze, da bi v svoj objektiv ujel Haložane pri delu v vinogradih in na poljih, pri kolinjenju in slovesnih priložnostih, najmlajše pa pri igri. Posamezne fotografije so podrobno predstavljene s tehničnega, vsebinskega in umetniškega vidika. Kerblerjev opus je označen kot izjemno dokumentiranje preprostega življenja v Halozah še pred velikimi spremembami, ki jih je od konca sedemdesetih let postopoma sprožil ritem sodobne civilizacije. Bralec se obenem seznani tudi z likovnimi in fotografskimi upodobitvami haloške pokrajine pred Kerblerjem, čigar kratka biografija je dodana na koncu prispevka. Poleg nje je navedenih še nekaj izbranih publikacij in strokovno-znanstvenih člankov, v katerih so zabeleženi podatki o Kerblerjevem življenju in delu.

Avtor drugega prispevka je Vladimir Korošec. Na 32 straneh predstavi posledice demografskih, gospodarskih in prostorsko-okoljskih sprememb v Halozah, ki so bile že v preteklem stoletju sinonim za gospodarsko in družbeno nerazvitost, v zadnjih desetletjih pa so se razlike v primerjavi z ostalimi slovenskimi pokrajinami še povečale. Bralec se seznani s specifičnostjo haloškega naravnega okolja, ki določa tudi gospodarsko aktivnost ljudi na tem območju ter njihove bivalne in življenjske pogoje. S pomočjo preglednic in grafičnih prikazov je predstavljena precej neugodna demografska podoba pokrajine (depupulacija, staranje prebivalstva, slaba izobrazbena struktura). Avtor analizira vzroke zanjo ter poda vizijo za izboljšanje gospodarskega razvoja Haloz kot osnovo za njihovo družbeno revitalizacijo. Ukrepi, ki bi naj omogočili vsesplošni napredek Haloz, so vzpodbujanje znanja in izobraževanja, zagotovitev financiranja razvojnih načrtov, tudi s pritegnitvijo investorjev, izboljšanje rabe naravne in kulturne krajine ter ustrezno načrtovanje infrastrukture in s tem povezane kakovosti življenja lokalnega prebivalstva. Poudarjena je pomembnost sodelovanja lokalnih iniciativ z nacionalnimi oz. državnimi strokovnimi službami, kajti brez slednjih avtor ne vidi možnosti uresničitve gospodarske in družbene oživitve Haloz.

Zdenko Rajher se v svojem prispevku posveča analizi vinogradništva v Halozah. Ugotavlja, da je stanje v tej panogi kljub zelo ugodnim naravnim pogojem slabo, a prav zaradi njih vidi v razvoju haloškega vinogradništva svetlo prihodnost. Podrobno sta opisana relief in geološka zgradba haloških tal. Preden avtor poda predloge za izboljšanje razvojnih možnosti vinogradništva v pokrajini, predstavi razvoj te panoge po letu 1945, tako v času socialističnega združništva kot tudi v samostojni Sloveniji. Podan je pregled zemljiških kategorij, obnove vinogradov v letih 1996–2006, sortnega

